

กาแฟ : พืชเศรษฐกิจสำคัญของ สปป.ลาว

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะเวียดนามและอินโดนีเซียซึ่งปัจจุบันเป็นประเทศผู้ส่งออกกาแฟมากเป็นอันดับ 2 และ 4 ของโลก สำหรับ สปป.ลาว แม้ว่าปริมาณส่งออกกาแฟมีเพียง 14,000 ตันต่อปี ซึ่งไม่สามารถเทียบได้กับปริมาณส่งออกกาแฟของเวียดนามที่สูงถึงเกือบ 8 แสนตันต่อปี แต่กาแฟถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของ สปป.ลาว ในปี 2546 แม้ สปป.ลาว ส่งออกกาแฟมูลค่าเพียง 11 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่สูงเป็นอันดับ 4 รองจากเครื่องจักรตัดเย็บ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และทองคำ โดยมีตลาดส่งออกสำคัญ คือ ฝรั่งเศส เยอรมนี และโปแลนด์ ทั้งนี้ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ (ฉบับที่ 6) ของ สปป.ลาว กำหนดเป้าหมายมูลค่าส่งออกกาแฟสูงถึง 36 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2553

ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ สปป.ลาว ส่งออกกาแฟไปยังตลาดโลก มีดังนี้

- **สปป.ลาว มีพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกกาแฟ** ผลผลิตกาแฟส่วนใหญ่ของ สปป.ลาว เก็บเกี่ยวจากแหล่งเพาะปลูกบนที่ราบสูง Bolovens¹ ซึ่งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลราว 1,000 เมตร มีอุณหภูมิและความชื้นเหมาะสมสำหรับการปลูกกาแฟ ประกอบด้วยดินบนที่ราบสูงดังกล่าวเป็นดินภูเขาไฟ จึงอุดมไปด้วยแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของกาแฟ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมี ทำให้ต้นทุนการเพาะปลูกกาแฟของ สปป.ลาว อยู่ในระดับต่ำ
- **กาแฟลาวเป็นหนึ่งในกาแฟคุณภาพดีที่สุดในโลก** เนื่องจาก สปป.ลาว มีภูมิอากาศเหมาะสมและมีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุในดิน โดยเฉพาะบนที่ราบสูง Bolovens เป็นสำคัญ ทั้งนี้ โรบัสตา² (Robusta) เป็นพันธุ์กาแฟที่นิยมเพาะปลูกมากใน สปป.ลาว โดยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่เพาะปลูกกาแฟทั้งหมดของ สปป.ลาว ขณะที่กาแฟพันธุ์อาราบิกา (Arabica) มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 15
- **สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปภายใต้โครงการ Everything But Arm (EBA)** ที่สหภาพยุโรป (European Union : EU) ให้กับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รวมถึง สปป.ลาว โดย EU ยกเว้นการเรียกเก็บภาษีนำเข้า และยกเลิกการกำหนดโควตานำเข้าสินค้าทุกประเภทจาก สปป.ลาว ที่ผ่านหลักเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้า ทั้งนี้ สิทธิพิเศษดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ ฝรั่งเศส เยอรมนี และโปแลนด์ เป็นคู่ค้ากาแฟสำคัญของ สปป.ลาว

¹ ที่ราบสูง Bolovens มีอาณาเขตอยู่ใน 3 แขวงทางทิศใต้ ได้แก่ แขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงเซกอง

² โรบัสตา และอาราบิกา เป็นพันธุ์กาแฟที่ได้รับความนิยมเพาะปลูกมากที่สุดในบรรดาพันธุ์กาแฟทั้งหมดกว่า 100 ชนิด โรบัสตาซึ่งมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญในแอฟริกาและอาเซียน เป็นกาแฟที่มีคุณภาพต่ำ แต่ให้ปริมาณกาแฟนิ่มมาก จึงนิยมใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกาแฟสำเร็จรูป กาแฟพร้อมดื่ม และนำไปเป็นส่วนประกอบสำหรับเพิ่มคาเฟอีนในกาแฟบางประเภท อาทิ Espresso โรบัสตาสามารถเพาะปลูกในที่ราบลุ่ม มีผลผลิตต่อไร่สูง และมีความต้านทานต่อโรคสูง ขณะที่อาราบิกาเป็นกาแฟคุณภาพสูงที่มีจุดเด่นด้านกลิ่นและรสชาติ สามารถเพาะปลูกได้เฉพาะบนพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตรขึ้นไป

- **สิทธิประโยชน์ทางภาษีจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (Asean Free Trade Area : AFTA)** คาดว่าจะช่วยให้ สปป.ลาว ส่งออกกาแฟไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มากขึ้น ทั้งนี้ ภายใต้ข้อตกลง AFTA ส่งผลให้ปัจจุบันไทยเรียกเก็บภาษีนำเข้าเมล็ดกาแฟดิบจาก สปป.ลาว ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 40 จากอัตราเดิมที่ร้อยละ 90
- **ภาคเอกชนของ สปป.ลาว เริ่มให้ความสนใจลงทุนตั้งโรงงานแปรรูปกาแฟ** เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ภาคการผลิตกาแฟของ สปป.ลาว ซึ่งต่างจากเดิมที่เน้นส่งออกในรูปแบบเม็ดกาแฟดิบเป็นหลัก นอกจากนี้ โครงสร้างการผลิตและจำหน่ายกาแฟของ สปป.ลาว เริ่มปรับเปลี่ยนอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา จากเดิมที่การเพาะปลูกเป็นไปอย่างกระจัดกระจายโดยเกษตรกรรายย่อย และมีนายหน้าเป็นตัวกลางรวบรวมผลผลิตเพื่อส่งต่อไปให้ผู้ส่งออก กลายเป็นการผลิตกาแฟในฟาร์มขนาดใหญ่ เพื่อป้องกันผลผลิตที่ได้ให้โรงงานแปรรูปสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบผลิตกาแฟสำเร็จรูปโดยตรง ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและจำหน่ายกาแฟดังกล่าว นอกจากจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเมล็ดกาแฟดิบแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนค่าขนส่ง โดยเฉพาะต้นทุนที่เกิดจากการรวบรวมผลผลิตที่กระจัดกระจายตามแหล่งเพาะปลูกต่าง ๆ อีกด้วย
- **กาแฟลาวเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่นักบริโภคที่นิยมสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** เพราะการเพาะปลูกกาแฟใน สปป.ลาว สามารถทำได้โดยไม่ต้องพึ่งพายุเคมี ขณะที่ยังคงคุณภาพของผลผลิตกาแฟไว้ได้ดี จึงช่วยเพิ่มโอกาสให้แก่กาแฟลาวในการเจาะตลาดระดับบน และตลาดเฉพาะ (Niche Market) สำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม การปลูกกาแฟเพื่อส่งออกของ สปป.ลาว ในปัจจุบัน ยังคงมีอุปสรรคบางประการ ซึ่งคาดว่าจะคลี่คลายได้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปกาแฟ ทั้งนี้ จุดอ่อนสำคัญที่รอการปรับปรุง มีดังนี้

- **คุณภาพกาแฟส่งออกของ สปป.ลาว มีมาตรฐานไม่แน่นอน** เนื่องจากยังขาดระบบจัดการคัดแยกเมล็ดกาแฟที่มีประสิทธิภาพ ทำให้กาแฟของ สปป.ลาว ไม่สามารถส่งออกไปยังตลาดที่เน้นมาตรฐานของสินค้า อาทิ ญี่ปุ่น แม้ว่ากาแฟที่ผลิตใน สปป.ลาว ถือเป็นกาแฟที่มีคุณภาพสูงก็ตาม
- **กาแฟเป็นพืชที่มีความเสี่ยงต่อความผันผวนของราคา** เนื่องจากกาแฟมีระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกจนถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตนานถึงประมาณ 2-3 ปี ประกอบกับกาแฟเป็นพืชที่สามารถนำไปแปรรูปหรือใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้อย่างจำกัด ดังนั้น หากเกิดภาวะปริมาณผลผลิตเกินความต้องการ จะส่งผลกระทบต่อราคาเมล็ดกาแฟโดยตรง อย่างไรก็ตาม การนำเมล็ดกาแฟดิบไปผ่านกระบวนการแปรรูปเพื่อยืดอายุสินค้าก่อนส่งออกจะช่วยลดความเสี่ยงต่อปัญหาการราคาเมล็ดกาแฟตกต่ำได้ระดับหนึ่ง

ส่วนวิเคราะห์ธุรกิจ ฝ่ายวิชาการ

กันยายน 2548